Fra Petar Matanović

Dvadeset godina časopisa *Gradovrh* 2004. – 2024.

Tko je mogao i sanjati među matičarima koji su pokrenuli ovaj časopis (na čelu s predsjednicom Matice hrvatske Tuzla prof. Petrović) da će nas većina dočekati i dvadeseti jubilarni broj *Gradovrha*? S ponosom ističemo svoju radost i zahvalnost Bogu i svima koji su sudjelovali na ovom važnom poslu.

Uredništvo posvećuje ovaj DVADESETI JUBILARNI BROJ GRADOVRHA svima onima, kojisu sudjelovali i podupirali ovaj projekt!

Naročito, veliku zahvalu zaslužuje prof. Jugoslav Stahov koji je nesebično pomagao redakciji u primarnoj računalnoj obradi tekstova, što je olakšavalo pripremu tekstova za tisak. Kasnije je tekstove dotjerivao i davao im konačni grafički izgled g. Branko Ilić. Treba naglasiti i jednu specifičnost, kad je u pitanju dizajn korica, što je rijetkost u izgledu časopisa ove vrste. Branko Ilić sve brojeve časopisa priređivao u različitom tonu boje. Tako im je davao i po izgledu, kao što su i po sadržaju, naglašenu različitost i prepoznatljivost. Nakon izlaska iz tiska svih prethodnih 20 brojeva (knjiga) časopisa *Gradovrha*, 19 redovitih i jednog jubilarnog broja − u povodu desete obljetnice *Gradovrha*, uvijek su birani vrsni predstavljači − djelatnici iz kulture i prirodoslovnih i društvenih znanosti. Naravno, tako će biti kada bude predstavljen i ovaj 20. jubilarni broj. Promocije časopisa su bile svojevrsni ugođaj za raznovrsnu publiku – osim stručnih izlaganja predstavljača, mogla je uživati u raznim kulturnim programima: književnost, glazba, kazališni segmenti, prijateljsko druženje. Predstavljača je bilo preko četrdeset. Nažalost nismo insistirali da ostave svoja izlaganja u pisanoj formi, danas bi ti tekstovi bili vrlo vrijedan sadržaj ovoga broja. Uglavnom, to su bili vrlo stručni i kritički osvrti na sadržaje, ali uvijek s velikim uvažavanjem i poticajima da se nastavi s ovom važnom djelatnošću Matice hrvatske iz Tuzle. Nakon

uvida u sadržaje svih brojeva s pravom se može reći da je časopis *Gradovrh* i njegovo kontinuirano izlaženje najbolje priznanje onima koji su se trudili da redovito izlazi. Naravno, nisu bile suvišne riječi hvale i pohvale koje su dolazile od predstavljača i drugih relevantnih ljudi, jer su one u službi čuvanja od zaborava koji je karakterističan za modernog čovjeka, pretrpanoga mnogim, često i suvišnim sadržajima.

Budući da se radi o dvadesetoj obljetnici i dvadesetom jubilarnom broju časopisa, redakcija se odlučila izabrati ovaj, malo neuobičajeni način, za prezentaciju svih Uvodnika. Bit će to svojevrsna BIBLIOGRAFIJA u kojoj su na jednom mjestu svi Uvodnici *Gradovrha,* koje je napisala glavna urednica časopisa, prof. Marica Petrović. U Uvodnicima su naročito istaknuti snažni duhovni i patriotski poticaji, ali bitni autori, sadržaji i poruke koje karakteriziraju svaki broj *Gradovrha*. Posebno su privlačni i puno govore citati na početku svakoga Uvodnika. Oni su prava hrestomatija poticajnih i patriotskih citata onih koji su voljeli i vole, sanjali i sanjaju slobodnu i suverenu Kraljevinu Bosnu, u naše vrijeme Republiku Bosnu i Hercegovinu.

U citatima su zastupljeni fra Blaž Josić[1] iz Soli, selo Rapače Lipnica), Antun G. Matoš,[2] fra J. Kovačević iz Soli,[3] književnik Atif Kujundžić[4] i Mak Dizdar.

[1] O fra Blažu Josiću su u Prvom broju Gradovrha objavljena dva teksta, str. 6 i 27.

[2] O. A. G. Matošu u Gradovrhu br. 2, str. 85.

[3] O fra J. Kovačeviću u Gradovrhu br. 2, str 11.

[4] Atif Kujundžić, Deset pjesama, Gradovrh, br. 6, str. 183.

Godište I, br. 1. prosinac 2004.

Možda li drevni sjaj preosta Solima onaj?

B. Josić, Elegije, 325

Nikada u novinama ne čitam riječ urednika pa bi bilo logično da časopis koji uređujem nema uvodnika. Međutim, pošto se, nota bene, radi o prvijencu neobična imena za čitatelje izvan katoličko-hrvatskoga kruga župe Soli, osjećam dužnost objasniti što je Gradovrh i zašto takvo ime časopisu.

Toponim Gradovrh danas je šumom obraslo brdo u tuzlanskome predgrađu Solina. Temeljem skromno očuvanih podataka, zna se da je na ovome lokalitetu, potkraj 15. i početkom 16. stoljeća, postojao franjevački samostan. Kao i druge građevine u Solima i samostan *Gradovrh* je prvobitno bio sagrađen od drveta, a poslije tursko-mletačkoga rata od zemlje i šepera. Useljenje 1541. Iseljenje 1688.

Danas se u Baču u Vojvodini, čuva slika Crne ili Radosne Gospe, za koju se vjeruje da je Gradovrška. O tome gdje se izgubila prva slika nema pouzdanih podataka, ali postoje legende o milosnome liku Radosne Gospe Gradovrške. Posebno je zanimljiva ona koja govori daje slika skrivena iza zatvorenih željeznih vrata tajanstvenoga labirinta na Gradovrhu. Dr. fra Andrija Zirdum upravo znanstveno proučava istinu o samostanu, pa je obećao za slijedeći broj ovoga časopisa dati svoj prilog koji će konačno biti povijest Gradovrha. Svjesni lokalnoga značenja imena koje odabiremo za svoj časopis, razmišljali smo o nekom zvučnome internacionalnom nazivu koji nikome ne bismo trebali objašnjavati. Pa ipak smo se odlučili za ovaj osebujni zavičajni toponim. Grad na vrhu ili biblijski kazano grad na gori ima značenjsku snagu u kojoj se mora prepoznati željena simbolika. Tu smo odvajkada i uvijek na vrhu. U ovome broju objavljujemo 11 od 46 neobjavljenih pisama fra Blaža Josića koje nam je ustupio Fra Andrija, zaželjevši nam sreću u „plemenitim nastojanjima“, kako je nazvao naš rad oko Gradovrha. Inače, Blažu Josiću posvećen je i prilog fra Stjepana Pavića, koji je ove godine bio u Tuzli za „Dane Matice hrvatske“ o čemu je u Vijencu (Novine MH za književnost, umjetnost i znanost, br. 281, Zagreb, 9. prosinca 2004.) dr. Željka Ćorak napisala: „(...) Josićeva je poezija, prije ovog objavljivanja, prvi put čitana na Danima Matice hrvatske u Tuzli, 15. listopada ove godine. Bili su to i prvi Dani Matice hrvatske u Tuzli, manifestacija koja je intenzivno i dostojno učinila prisutnom hrvatsku kulturnu instituciju što nam je mnogo puta bila duhovna država. Prisutni su bili i članovi središnje uprave iz Zagreba, među njima potpredsjednik

Matice hrvatske Stjepan Sučić. Fra Stjepan Pavić održao je predavanje o fra Blažu Josiću, a mladi članovi istoimene scenske skupine, Bobana Mitrović, Jelena Jugović, Ivica Kovačević, Jurica Šuster te profesor Alen Matošević, s mnogo su uživljenosti svladali sve teškoće čitanja latinske metrike (...)“ Tako Željka Ćorak, povjesničarka umjetnosti i prevoditeljica, članica Glavnoga odbora MH. Uovombroju dr. Darija Gabrić-Bagarić, znanstvena savjetnica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu, piše o jeziku Pavla Posilovića, dr. Sanja Vulić, suradnica u Zavodu za lingvistiku HAZU, o Jeziku Antuna Karagića, a dr. Ivo Pranjković s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu o Stjepanu Matijeviću − Solinjaninu.

U Gradovrhu možete čitati i predstavljanje nekoliko vrijednih knjiga: Fra Petar Anđelović je napisao jedan zanimljiv esej inspiriran pročitanom knjigom o sufizmu, Romea Kneževića inspirirao je S. Džaja i Konfesionalnost i nacionalnost BiH, a Alena Matoševića Spomenica MH. Trilogiju Nikole Šopa predstavila je Biljana Stahov. O banalnosti zla kod Hannah Arendt piše Tea Boban. Predstavit ćemo ijedan tuzlanski radio ijedno kazalište: Dr. Srđan Vukadinović piše o Teatru „Kabare“, a Zvonimir Banović o Radio-postaji „Soli“. O jeziku bosanskohercegovačkih medija piše Marijana Nikolić, a o tuzlanskome kiparu Franji Lederu, Vitomir Pavlović. Povijest tuzlanskoga rudarstva predstavio je Ferdinand Pudelko.

Studenti iz Matičine skupine „Fra Blaž Josić“, Ivica Kovačević i Mladen Bosankić imaju priloge iz povijesti i suvremene zbilje Bosne i Hercegovine.

Tekstovi koji su pisani na drugim jezicima nisu kroatizirani. Zahvaljujemo svim dobročiniteljima i onima koji su nas podržali na razne načine.

Urednica

Godište II, br. 2, studeni 2005.

Ono sto je najbolje u svim nacionalnim kulturama plod je tuđih kalemova.

G. Matoš

Drugi broj Gradovrha uredili smo nakon godinu dana. Jedni su nam savjetovali da izlazimo češće, a drugi su preporučivali da ne žurimo po svaku cijenu. Kako smo i sami planirali izlaziti svake godine, poslušali smo one druge.

Dvojila sam hoću li se pohvaliti i citirati neke rečenice potpore koje su redakciji uputili ljudi do kojih držim i čije mi je mišljenje važno, neće li to izgledati kao samohvala!?

Prevagnula je taština!

Uzoriti gospodin Vinko kardinal Puljić, nadbiskup vrhbosanski:

(...) Istinski me obradovao dar Vašeg dragog časopisa-prvijenca koji nosi lijepo i značajno ime Gradovrh.

Želim najprije zahvaliti cijenjenom uredništvu časopisa za dar časopisa i toliko bogatstvo koje su nam u njemu pružili. Hvala vam za ljubav koju ulažete kako bi se očuvalo sve ono što je lijepo i što nas uzdiže prema visinama. Neka dobri Bog prati sve vas i vaša nastojanja oko očuvanja naših stoljetnih korijena (...).

Ivo Pranjković, profesor na Filozofskome fakultetu u Zagrebu:

(...) Prvi broj Ogranka Matice hrvatske u Tuzli pod prelijepim naslovom Gradovrh pročitao sam s velikim zanimanjem i zadovoljstvom. Vama kao glavnoj urednici i svim Vašim suradnicima od srca želim da i svi ostali brojevi toga časopisa budu na razini prvoga broja (...).

Darija Gabrić-Bagarić, znanstvena savjetnica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu:

(...) čestitam jer jako dobro izgleda, raznovrstan je i mislim da ima budućnost (...) želim vam još mnogo brojeva (...).

Fra Marko Karamatić, profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu:

(...) *On je lijepo i kulturno iznenađenje već stoga jer se radi o izdavačkom prvijencu ogranka Matice hrvatske u Tuzli, pothvatu koji zaslužuje pozornost ne samo*

na lokalnoj ili regionalnoj razini. On to potvrđuje ponajprije svojim raznolikim sadržajem kao i izborom suradnika kojih imena jamče solidnu intelektualnu razinu ove publikacije (...). Želio bih da časopis Gradovrh bude i ostane svjetiljka na gori koja će svijetliti svim ljudima bez obzira kojem duhovnom, kulturnom ili nacionalnom krugu pripadaju (...)!

Fra Andrija Zirdum, umirovljeni profesor Franjevačkoga teološkog fakulteta u Sarajevu:

(...) Ugodno sam iznenađen i pojavom i sadržajem! (...) Već prvi broj pokazuje kako su - u lijepom tuzlanskom kraju - kultura i civilizacija, taj proplamsaj duha, bili ključ života. Otkrivanjem i objavljivanjem njihovih tragova, nadam se, rast će i dalje svijest naroda i njegovih institucija (...)!

Treba li reći da bilo još dobronamjernih savjeta i dobrih želja od kojih bih posebno istakla profesorice Mariju Turk i Ivu Lukežić te profesora Irvina Lukežića sa Filozofskoga fakulteta u Rijeci, kao i pismo profesora Franje Topića, predsjednika HKD Napredak.

U ovome broju nastojali smo zadržati razinu pri izboru suradnika i tematske raznovrsnosti.Pored suradnika koje smo predstavili u prošlome broju imamo i nova imena koja nam služe na čast: dr. Branka Tafra iz Zavoda za jezik IFF Zagreb, dr. Iva Lukežić, sa Filozofskoga fakulteta Rijeka, dr. Kruno Pranjić, umirovljeni profesor Zagrebačkoga filozofskog fakulteta, dr. Milosav Čarkić, znanstveni savjetnik u Institutu za srpski jezik SANU u Beogradu, dr. Marko Karamatić sa Teološkoga fakulteta u Sarajevu, dr. Nedžad Ibrahimović, mr. Amira Turbić-Hažagić, mr. Mirsad Kunić, mr. Marica Petrović, Ivica Tokić i Igor Banović sa Filozofskoga fakulteta u Tuzli.
Uveli smo priloge Iz naše arhive koje priređuje fra Petar Matanović i u kojima ćemo objavljivati stare dokumente tuzlanskih kulturnih društava. U prošlome broju obećali smo povijesni prilog o Gradovrhu. Fra Andriju Zirduma smo, iz zdravstvenih razloga, poštedjeli pa nismo insistirali na obećanome radu, ali, kako čujemo, ponovno je čio i vedar pa možda u slijedećem broju budemo imali očekivanu temu znanstveno obrađenu. Prilozi na hrvatskome jeziku pisani su različitim pravopisima. Poštujući pravo na vlastiti izbor, ove tekstove nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove koji su pisani na drugim jezicima nismo kroatizirali. Imamo priloge na: hrvatskome, bosanskom, srpskome, i crnogorskom. Ove je godine bilo više dobročinitelja nego u prošloj. Zahvaljujemo svima koji su nas podržali na razne načine.

Urednica

Godište III, br. 3, studeni 2006.

Napokon i tebi zborim, o nekoć beskrajno slavna Bosno,
položaj svoj vrati i uzdigni već.

Josić, Elegije, 27-28

Zadovoljni što nastavljamo onako kako smo planirali, mi u Matici hrvatskoj iz Tuzle uredili smo i Gradovrh broj III.

Konačno imamo prilog pod naslovom Pregled arheoloških iskopavanja na području lokaliteta Gradovrh mladoga tuzlanskog arheologa Mirsada Bakalovića. To nam puno znači jer smo u projektu planirali da u svakome broju bude po neki tekst na temu Gradovrh. Bilo je nekih naznaka i obećanja da ćemo imati željeni sadržaj pa smo ga, eto, i dočekali.

Što se lokalnih, tuzlanskih tema tiče tu je još prilog Alena Matoševića *Hrvatski govor u slivu rijeke Soline*, Julijane Kovačević *Pojam čuda kao osobnoga doživljaja i interpretacija u usmenome kazivanju*, Srđana Vukadinovića *Od filozofije apsurda do teatarskog čina* (Četvrti TK fest) te fra Petra Matanovića *Izvještaji i popisi članova*(*iz naše arhive*).

Teme vezane za bosanski prostor obrađene su u prilozima: Ivana Balte *Heraldičko i povijesno poimanje grbova hrvatskih zemalja te Bosne i Hercegovine*, Azre Bešić *Prevedenice iz njemačkog u bosanskom jeziku*, Gabriele Petrović *Muškarac kao glazbenik: Konstrukcija i samoinsceniranje u glazbenim kulturama*, Marice Petrović *Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga*.

Prvi put u Gradovrh smo uvrstili prilog iz poezije. Nismo se plašili da će nas netko prozvati zbog pristranosti jer je Naida Mujkić, sa svojom neobjavljenom zbirkom „Oscilacije“, ovogodišnja prvonagrađena pjesnikinja na poetskome natjecanju u Stocu.

Još jedna tema iz dijalektologije, ali iz Hrvatske: Vinko Kovačić *Pomorska terminologija u hvarskom govoru u usporedbi s ekvivalentima u venecijanskom dijalektu*, a iz područja jezika je i prilog Jelene Ilić *Guglajte kako biste progooglali!*, Marijane Nikolić Žargonizmi i Ivice Tokića *Leonard Bloomfield*. Jedan slučajan susret na HDPL u Splitu s profesoricom Mariom Cichonskom iz Katowica i evo kvalitetne međunarodne suradnje. Dobrotom prof. Cichonske časopis ima novu suradnicu: iz Poljske je, svoj prilog o elementima muzike u djelu Miroslava Krleže, poslala Anna Ruttar.Gospodarstvo, teologija, sociologija, filozofija i povijest predstavljeni su pri-

lozima Merima Kasumovića *Makroekonomska situacija u Hrvatskoj i europske integracije*, Fra Petra Anđelovića *Etika u politici prema učenju Drugog vatikanskog sabora*, fra Petra Matanovića *Kršćani i muslimani − partneri u dijalogu* (*prijevod*), Romea Kneževića *Osjećajna sigurnost u funkcionalnoj civilizaciji* i Šime Deme *Heisenbergovo povezivanje Platonova učenja o najmanjim dijelovima tvari s kopenhagenskim tumačenjem kvantne teorije* Gradovrh ima nove (uglavnom) mlade suradnike iz Tuzle, Zagreba, Splita, Beča, Katowica, Osijeka.

Poštujući pravo na vlastiti izbor, tekstove na hrvatskome jeziku pisane različitim pravopisima nismo ujednačavali. Kako smo i do sada uobičavali, priloge pisane na bosanskom, srpskome i crnogorskom jeziku nismo kroatizirali.

Urednica

Godište IV, br. 4, studeni 2007.

Ni ti, Bosno, ne daj da tuga srce ti skrši!

fra J. Kovačević, (prijevod fra S. Pavić)

Broj suradnika u Gradovrhu, na naše veliko zadovoljstvo, raste iz broja u broj. Jednako tako ovaj časopis i sadržajem postaje sve raznovrsniji. U četvrtome broju povećao se broj mladih suradnika, a ima i onih koji su Gradovrhu ostali vjerni od prvoga broja.

Najbrojnije su lokalne, tuzlanske teme i to pokazuje da je u Tuzli stasala generacija mladih ljudi svjesnih zanimljivosti i značenja kraja u kojemu su rođeni i žive. Ne tražeći, po svaku cijenu, izvan vlastita životnoga prostora teme kojima će se baviti, a kvalitetno obrazovani, oni taj prostor emancipiraju i popravljaju pogreške svojih prethodnika koji su Tuzlu i njezinu okolicu doživljavali samo kao gospodarstveno zanimljiv kraj.

Čitajte prilog M. Bakalovića o arheološkim lokalitetima na području tuzlanske općine kao i D. Barišića o geografskim i etnološkim značajkama sela Donji Pasci u tuzlanskoj općini. O morfološkim osobinama govora Hrvata u slivu rijeke Soline piše A. Matošević.

M.Filipović piše o rastu i razvoju tuzlanske djece u poslijeratnome periodu, a dr. R. Tomić o poremećajima u ponašanju mladih ljudi.

Teme vezane za širi bosanski prostor obrađene su u prilozima: J. Kovačević, Vinka Kovačića (suradnik iz Hrvatske) i A. Rawolinske (suradnica iz Poljske, prilog na srpskom jeziku). Još priloga iz jezikoslovlja od naših stalnih suradnica dr. B. Tafra (sa Zagrebačkoga sveučilišta) i dviju mladih magistrica s Tuzlanskoga sveučilišta, J. Ilić i M. Nikolić.

N. Puškar piše na temu iz stilistike sa širih, izvanbalkanskih tokova na primjeru jezika i stila u romanu Davidovaprić Z. Wicomba.

Prof. Tafra u popratnom pismu upozorava: „Korisno bi bilo da ovaj prilog pročitaju profesori hrvatskoga (bosanskoga i srpskog, prim. M. P.) jezika“, ali tekst je dobar za sve one koji muče muku s brojevima.

Dr. Alma Granov sa Sarajevskoga sveučilišta poslala je jezikoslovni prilog modernijega sadržaja, a jedan zanimljiv sadržaj iz komunikologije potpisale su mlade suradnice A. Petrović i K. Tadić.

U prošlome broju hrabro smo u Gradovrh uvrstili prilog iz poezije. Nismo se plašili da će nas netko prozvati zbog pristranosti, jer smo objavili stihove prvonagrađene pjesnikinje na poetskome natjecanju u Stocu. Ove godine dvoje Tuzlaka nagrađeni su na istome prestižnom natjecanju za najbolje neobjavljene zbirke poezije. U četvrtome broju Gradovrha objavljujemo pjesme prvonagrađenoga mr. O. Ibrahimagića i trećenagrađene M. Travančić.

Dr. J. Mojsijeva-Guševa (suradnica iz Skopja) šalje zanimljiv povijesno- filozofski prilog u vezi sa susretom Istoka i Zapada, a i fra Petar Anđelović, sa sociološko-teološkoga aspekta piše o susretu katolika s drugim religijama. Sociološka tema je i u prilogu I. Numanovića (o savjesti, siromaštvu i zločinu), ali s političkoga stajališta, a R. Knežević kao povjesničar i filozof promišlja o uvijek ograničenome oslobađanju čovjeka.

Dr. Srđan Vukadinović ima sociološku temu o društvenim dimenzijama kulture i umjetnosti. Z. Špoljarević piše o aktualnoj temi školskoga vjeronauka u odgoju mladih.

Od prikaza u ovome broju Gradovrha objavljujemo prilog dr. H. Šabić-Tomić (iz Osijeka) i fra P. Matanovića (prikaz neprevedene knjige Johannesa Kunza o kardinalu Franzu Koengu). Ostajemo vjerni rubrici *Iz naše arhive* pa u ovome broju objavljujemo Zapisnik s prve obnoviteljske skupštine Hrvatskoga doma što nam ju je poslao fra P. Matanović, jedan od njezinih sudionika koji je zaslužan što je do obnavljanja rada Hrvatskoga doma u Tuzli uopće došlo.

Kao što smo željeli, broj suradnika u Gradovrhu izvan granica Bosne i Hercegovine proširuje se i izvan regije. Od velikoga broja znanstvenika sa slavističkih katedara diljem Europe dobili smo pisma potpore, želje da časopis izlazi češće kao i obećanja za suradnju u narednim brojevima. Njihove priloge očekujemo u slijedećem broju koji će, ipak, izaći tek naredne godine u ovo vrijeme.

Prilozi pisani na hrvatskome jeziku pisani su različitim pravopisima. Poštujući pravo na vlastiti izbor, ove tekstove nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskom, srpskome i crnogorskom nismo kroatizirali.

Nakon duljega razmišljanja rad dr. J. Mojsijeve-Guševe objavili smo na izvornome, makedonskom jeziku.

Urednica

Godište V, br. 5, studeni 2008.

Mada za dom je slatko mrijet, a i velika dika,
Živjet za dom je svoj slađe i dičnije, mnim.

Josić, Elegije, 409-410

Gradovrh traje i sve više postaje prepoznatljiv kao časopis mladih znanstvenika. Da nije nekoliko vjernih suradnika čije priloge čitamo iz broja u broj, mogli bismo reći da su u ovome, petom broju časopisa najvećim dijelom nova imena. Arheologija, filozofija i sociologija su oblasti koje ne mijenjaju potpisnike priloga, a u jezično-književnom i zemljopisno-etnološkom dijelu kao i u prilozima iz psihologije i gospodarstva imamo suradnike koji nam se javljaju po prvi put.

Lokalne, tuzlanske teme u ovome Gradovrhu nisu najbrojnije kao u prošlome:

Matošević piše o leksiku hrvatskoga govora u slivu rijeke Soline, D. Barišić o prostornoj strukturi grada Tuzle i B. Petrović o fizičko-zemljopisnim karakteristikama i stanovništvu u slivu rijeke Soline. To je sve!

Najveći broj priloga vezan je za širi prostor Bosne i Hercegovine: M. Bakalović izvještava o arheološkome iskopavanju na lokalitetu Gornja Skakava u Brčko distriktu, D. Grgić je aktualan s prilogom o monetarnoj politici BiH, a M. Kasumović piše o tome koji je interes bitan za BiH u europskim integracijama.

Bosanskohercegovačke književno-jezične analize obrađuju M. Nikolić (S. Kulenović), A. Jahić (frazemi), dva mlada znanstvenika iz Zagreba, I. Barišić i I. Nujić (M. Selimović), M. Berbić (Dž. Karahasan) i S. Tomić (V. Lukić).

Iz oblasti sociologije S. Vukadinović piše o bih. znanstvenoj dijaspori i znanstvenoj politici, a u zemljopisno-turističke oblasti imamo priloge: M. Jukić (turizam u Fojnici), O. Bušatlija (turizam u Donjem Vakufu) i S. Krezo (turizam u Livnu).

N. Puškar proširuje svoj književni interes na stariju hrvatsku književnost izvan BiH pa objavljujemo njezin prilog o motivu jeke u Prozerpini ugrabljenoj od Plutona, I. Gundulića.

U ovome je broju posebno ugodno iznenađenje velik broj priloga autora iz oblasti anglistike: J. Ilić je aktualna pišući o izgovornim osobinama engleskih riječi, S. Veseljević piše o književnim žanrovima Canterburyjskih priča, a A. Jahić se javlja samostalnim (spomenutim) prilogom i kao koautorica priloga koji objavljujemo na

engleskome jeziku: S. Hadžiahmetović Jurida, T. Pavlović, A. Jahić, *Some Common Mistakes in Translation*.

Što se tiče odnosa uredništva prema objavljivanju priloga iz poezije i proze, postoji stanovita opreznost. Do sada smo objavljivali poeziju nagrađenih tuzlanskih autora s poetskoga natjecanja u Stocu pa nastavljamo u tome pravcu. U Gradovrhu br. 5 objavljujemo neobjavljenu poeziju (izbor) tuzlanske pjesnikinje S. Kopić koja je ove godine dobitnica treće nagrade u Stocu, kao i poetski prilog ranije laureatkinje M. Travančić.

Umjetnički su prozni književni uratci prvi put u našem časopisu. Objavljujemo dnevnik N. Mujkić, roman A. Kujundžića i pripovijetku Ž. Milenića.

Za filozofiju i sociologiju imamo stalne suradnike: R. Kneževića koji piše o tome kakvo (ne)zadovoljstvo postoji i fra Petra Anđelovića koji svojim prilogom upućuje kako biti kršćanin na suvremen način, a za oblast psihologije objavljujemo zanimljiv prilog Dž. Berberovića o razvojnoj povijesti bivših zatvorenika.

Jedna je etnološka tema na poseban način zanimljiva. Izgleda da u A. Stantiću dobivamo stalnoga suradnika od kojega ćemo saznavati o tradicionalnim običajima Bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Ova je grana Hrvata (kao i Šokci) otišla na sjever iz južnih područja i sačuvala mnoge običaje koji su se izgubili ili izmijenili u krajevima iz kojih su se doselili. Zato je prilog o pokladnim običajima što ga objavljujemo u ovome broju početak jedne plodne suradnje.

I, na kraju, objavljujemo prikaz koji nam je poslala K. Dalmatin iz Splita. To je prikaz zanimljive konverzacije koju su potpisali D.Fertilio i E.Bettiza: Arrembaggi e pensieri. Conversazione con Enzo Bettiza. Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali. Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a jedan je tekst (već spomenuto!) na engleskome jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište VI, br. 6, studeni 2009.

Ulomak iz eseja u povodu prikaza časopisa Gradovrh, studeni, 2008.

Časopisi su prvorazredne kulturne institucije, jednako u trenutku izlaženja kao i post festum, tj. desetljećima, pa i stoljećima poslije. Pojavljivanje časopisa dokazom je da postoji grupa u svakom pogledu intelektualno natprosječnih ljudi koji žele elaborirati svoj odnos prema važnim pitanjima svoga bića, kulture, umjetnosti i društvene suvremenosti. Izašao je nebroj knjiga o kojima se ne zna niti će se znati, jer nikome ne trebaju. Nerijetko, objavljene knjige, postale su tek teret svojim autorima. Ali, nije se još pojavio časopis koji se ne pamti i ne čuva kao dragocjena bibliografska jedinica koja svjedoči o bitnom. Prisjetimo se kakve je sve peripetije prolazio Ivan Frano Jukić kad je u njemu kulminirala ideja o izdavanju časopisa Bosanski prijatelj, i, pogledajmo, koliko nam Bosanski prijatelj znači i danas! Časopis Plamen koji su pokrenuli i uređivali Miroslav Krleža i August Cesarec 1919. godine zabranjen je iste godine nakon što je izašlo petnaest brojeva, ali ga nitko ne može potisnuti kao bitnu pojavu. Ili Pečat, koji je 1939. godine također pokrenuo Miroslav Krleža kao književni mjesečnik za umjetnost, nauku i kulturu. Izlazio je samo dva godišta, ali i da je samo objavio Krležin antidogmatski esej Dijalektički antibarbarus, koji je označio vrh sukoba na tzv. književnoj ljevici, ostao bi referentan zauvijek. Kao što će i ostati.

* * *

Gradovrh, časopis Matice hrvatske u Tuzli, od samoga početka projiciran je kao godišnjak ili almanah. Tako je upisan u registar javnih glasila i kao takav opstaje i izlazi već peti put. Pet brojeva Gradovrha u obrezanom formatu A-4 i na ukupno 1.450 tiskanih strana, s preko 90 uključenih autora i s preko 120 priloga primjerenih koncepciji časopisa, nezaobilazna su kulturalna i kulturološka činjenica o životu, ali, ponajprije dokaz o kulturnom djelovanju Hrvata uključenih u rad Matice hrvatske, ogranak u Tuzli, u proteklih pet godina na području Tuzlanskoga kantona. U koricama časopisa *Gradovr*h, to je činjenica, zauvijek.

Primjereno nazivu godišnjaka, svaki primjerak je i neposredan doprinos činjenicama rekonstruiranju vremena i uspostavljanju kontinuiteta od vremena iseljavanja franjevačkoga samostana Gradovrh 1688. godine i odlaska tog dobroga svijeta u Bač, zajedno s milosnim likom Radosne Gospe Gradovrške. Sve to časopis/godišnjak/almanah Gradovrh, bez usijavanja kojima smo skloni − oživljava na sasvim primjeren način već u prvom broju.

Naime, Časopis aktualizira dostupnu građu i dokumente, bez sumnje, mnoge od njih u zadnji tren, otrgnuvši ih sa same ivice zaborava iz prijetećega procesa nestanka. To su autentični povijesni dokumenti, znanstveni i književni tekstovi, ali, uz njih, tu su i tekstovi o suvremenosti, projicirani u vrijeme i prostor koje mostimo svojim životima. Odabir je brižljiv, krajnje odgovoran i iznimno dragocjen. Gradovrh narasta iz broja u broj, smisao impulsa za njegovo pokretanje biva sve očigledniji, prikupljena građa sve dragocjenija.

Glavna urednica i redakcijski sastav rade s puno više poticaja nego što bi iko izvana mogao i pomisliti. Rezultat je impresivan. Vrijeme koje je u svijesti ljudi lebdjelo kao izmaglica, u časopisu Gradovrh postaje svima dostupna, dokumentirana i očigledna stvarnosna predodžba. Nismo ni znali kako će svjetlo objavljenih tekstova postati dijelom aureole koja iz prošlosti obasjava i natkriljuje današnju Tuzlu i njezin suvremeni život. Naime, ne mislimo baš prečesto o tome kako smo to stigli u ovaj čas.

* * *

Držimo, kako je u časopisu *Gradovrh* primijenjen iznimno mudar i iskustveno vrijedan način koncipiranja i organiziranja raspoložive građe, njezinog upotpunjavanja tumačenjem, kao i nominiranja cjelina koje glase: Uvodnik, Arheologija, Sociološko--teološke teme, Sociološko-političke teme, Zemljopisno-etnološke teme, Književno--jezične teme, Poezija, Komunikologija, Pedagogija, Etno-muzikologija, Povijesno-filozofske teme, Prirodoslovno-znanstvene teme, Gospodarstvo, Ljudi i događaji, Kultura, Prikazi, Iz naše arhive, etc. Posebno su značajne nominacije cjelina kao jezične sprege ili sintagme iza kojih je razmatrano teološko, političko, etnološko, jezično, jer iste omogućavaju uklon od političkog kao profanog! *Gradovrh* i ljudi koji ga priređuju i uređuju ne žele politizirati, a ovakvim nominacijama postavljaju i jasne ograde spram te opcije! Naprosto, s politizacijama i ideologizacijama, ne žele imati posla.

Osobno, veoma cijenim ovu vrstu praktične mudrosti koju je za svoje potrebe lijepo otvorio i s puno dostojanstva, koje dolazi iz bogate kulturne prošlosti i stečenog iskustva, nakladnički i uređivačko-redakcijski sastav razvio u časopisu Gradovrh. Živimo nevjerojatno i furiozno vrijeme, ali i u takvom vremenu, činjenice su neprijeporne. Potresno je za današnjeg čitatelja susresti se s onim što prvi broj časopisa *Gradovrh,* donosi kao priloge o fra Blažu Josiću.

* * *

Riječ je o istaknutom pjesniku, latinistu, Lipičaninu fra Blažu Josiću, krsnim imenom Bono. Rođen 2. 3. 1820. godine u Rapačama, jedan od vodećih bosanskih franjevaca sredinom XIX stoljeća. Veličanstveno je što ga već u svom prvom broju

Gradovrh uspravlja iz njegovih sugestivnih pisama i pjesma, kao i što njegovo djelo - jednako mladalačkim zanosom i stvarnom mudrošću svjedoči – ne samo o njegovoj neupitnoj odanosti franjevačkoj redu službi, već i o životnim kušnjama, njegovim političkim pogledima i prosvjetiteljskim idejama, kao i njegovom blistavom znanju jezika i prozodije i stvarnoj vještini pjesmovanja. Uostalom, nerijetko u odnosima između pismenog i načitanog svijeta pjesma je imala i epistolarnu funkciju. Osim toga, šesnaest objavljenih od ukupno /46/ pisama fra Blaža Josića obezbjeđuju neporeciv kontekst brojnim događajima i akterima njegovog vremena. Kao da vidimo kako se rukuju Fra Blaž Josić, Ivan Frano Jukić, Jako Baltić, Bartol Kovačević i dajući jedan drugome riječ - 1840. godine pješice i krišom idu iz Mađarske u Bosnu, da podignu ustanak protiv Turaka! Kakva je to sjajna vjera! Nikako, nije riječ o nepoznatoj pojedinosti iz života pomenutih franjevaca, sjajnih mladih ljudi koji su Bosnu Srebrenu ljubili jednako kao svoju vjeru, ili, iznad svega! Ali, svakako, objavljivanjem u časopisu *Gradovrh* – riječ je o senzaciji koja bistri suvremenost zagušenu najrazličitijim nesnalaženjima, pa i smutnjama. Susretanje s minulim u suvremenoj optici, smisleno je samo kao dobrobit za prošlo i buduće. To izvrsno znaju glavna urednica i redakcijsko tijelo.

Gradovrh tako čini iz broja u broj.

* * *

Iskreno, vrijedna je svakog poštovanja dosljednost s kojom nakladnik i glavna urednica Marica Petrović i Redakcija kao uže stručno tijelo vode časopis za književno-jezična, društvena i prirodoznanstvena pitanja *Gradovrh* tako, pa čuvaju ono što bi moglo nestati ili pasti u zaborav, a prihvaćaju i afirmiraju ono što bitno određuje suvremenost i ima korektan odnos prema prošlosti. Tu vrstu senzibiliteta i mudrosti koju pokazuje gospođa Petrović, trebalo je i roditi i njegovati, samo tako se i može dobiti taj nivo odgovornosti prema konačnom ishodu koji u čitatelju punim smislom odjekuje kao njegova sadašnjost. U Gradovrhu djelatno komuniciraju najdalja prošlost i suvremenost. Tome u punoj mjeri pridonosi zdrav i prirodan odnos prema hrvatskome jeziku, kao i vrlo tolerantan odnos prema jezicima kojima pišu uključeni autori, suradnici! Uostalom, to nam je već znano iz same tradicije franjevačke književnosti koja je uvijek imala odgovoran odnos prema puku. Osim toga, to je i u najboljoj tradiciji Matice hrvatske u Bosni i Hercegovini, a na istoj matrici izlaze i časopisi Hrvatska misao – u Sarajevu, Krijesnica – u Zenici, Motrišta - u Mostaru, Vitko – u Širokom Brijegu, Cvitak u Međugorju, o čemu piše i što brižljivo analizira i raspravlja urednica Petrović već u drugom broju Gradovrha...

* * *

Gradovrh, dakle, smjelo kroči ususret životu. Ovdje bismo mogli potegnuti onu našu omiljenu koja nam njeguje inertnost i indolenciju: Da kojim slučajem *Gradovrha*nema, trebalo bi ga izmisliti! Makar zvučalo i cinično, eto, na našu sreću, ne moramo ga izmišljati! *Matica hrvatska, Ogranak*u Tuzli, priređuju, uređuju i izdaju časopis *Gradovrh*po pravilima vještine!

Velika mi je i iskrena želja, da časopis *Gradovrh*upravo na ovaj način dugo poživi i na opću dobrobit potraje. Ovakav časopis u našim prilikama i kulturnim razmjerima, naprosto, nema zamjenu.

Atif Kujundžić

Godište VII, br. 7, studeni 2010.

Bosanska Muza sja na tronu blistavu sjedeć,
Ali joj lice bje suzama prekrito sve.

Josić, Elegije, 43-44

Sedmi broj Gradovrha ne odstupa bitno od uobičajene koncepcije i organizacije priloga što su nam ih poslali naši suradnici. U ovome broju, abecednim redom poredane, Gradovrh objavljuje, filozofske, gospodarske, jezično-književne, pedagoške i metodičke, prirodoznanstvene i sociološke teme, kao i četiri prikaza.

U prošlom broju, umjesto Uvodnika objavljen je ulomak iz eseja A. Kujundžića koji završava rečenicom: *Ovakav časopis u našim prilikama i kulturnim razmjerima, naprosto, nema zamjenu.*

U redu! Neskromno se slažem!

Najbrojniji su prilozi s jezično-književnim temama. Ima ih devet i to dva rada iz područja jezika (M. Nikolić, O časopisu Dobri pastir s gledišta jezične analize i A. Šehović: Zamjenice moći i solidarnosti u bosanskohercegovačkim dramama) te sedam s područja književnosti. Zanimljivo je da autori, I. Barišić, mr. S. Veseljević, S. Konkić i N. Puškar u prilozima iz književnosti uglavnom obrađuju teme izvan bosanskohercegovačkih književnih sadržaja (Krleža, Marulić, Kranjčević, Alexander Sacher-Masoch), a jedan je prilog na engleskom jeziku (mr. D. Alihodžić, Magic *Realism and the Clash of Cultures in Rosemary Nixon 's The cocks Egg)*. Samo je dr. A. Verlašević *(Trianguliranje začaranog kruga ženske kreativnosti)* pisala o bosanskohercegovačkoj spisateljici Biseri Alikadić i A. Matošević (*Otajstva poezije*) o Petru Miliću Periši, bosansko-hercegovačkom pjesniku.

Od tri rada iz pedagogije, jedan je na engleskom (D. Marković Hajdarhodžić*, Becoming a Reflective Practitioner: How to improve the mentorship program in Tuzla Canton and Bosnia and Herzegovina*), ali obrađuje domaću problematiku, drugi prilog je (A. Osmić, Testovi znanja) čista matematička metodika, a treći je promišljanje jednoga iskusnoga stručnjaka o stanju u našem školstvu (I. Numanović, Obrazovanje ili...)

U *Gradovrhu* VII ima i prilog iz filozofije (R. Knežević, *Nadsvođivanje nesklada),* i jedan sociološke sadržine (dr. S. Vukadinović, *Kultura identitetskog ispoljavanja).*

Prikaza ima četiri od kojih jedan prikazuje djelo engleskoga autora (A. Mustafić, J. Musić, Ingo Plag, *Tvorba riječi u engleskom jeziku),* a tri bosansko- hercegovačke (dr. D. Bojić, *Unutarnja zemlja* i *Bosanski Hrvati* –- nova izdanja, dr. M, Kunić, Lada Buturović: *Treptaj žanra u poetici usmene književnosti,* A. Kujundžić, *Fenomen estetskog kao djelatni pokretač*)

Iz Arhiva: u ovome broju Gradovrha objavljujemo izvod *Iz Matice vjenčanih Tuzlanske župe 1811.* koji je priredio - s latinskoga preveo, A. Matošević. Ovo je ulomak iz *Matice župe Tuzla* koja se čuva u Arhivu Tuzlanskoga kantona.

Gradovrh se ovaj put, također, okreće prvenstveno *našim* prirodoznanstvenim temama: Mladi magistar ekonomije D. Grgić piše o *Perspektivama Bosne i Hercegovine u kontekstu posljedica globalne financijske krize na zemlje eurozone,* O. Bušatlija *O gospodarenju vodama na području općine Bugojno,* M. Čuljak o *Stanju i perspektivi ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini,* M. Jukić o *Mineralnoj vodi Sarajevski kiseljak,* a D. Divković o *Teškim metalima, arsenu, kadmiju i bakru u prirodnim vodama.*

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a neki su tekstovi (već spomenuto!) na engleskome jeziku.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište VIII, br. 8, studeni 2011.

Bosanska Muza sja na tronu blistavu sjedeć,
Ali joj lice bje suzama prekrito sve.

Josić, Elegije, 43-44

Gradovrh je zamišljen kao časopis-godišnjak za književno-jezična, društvena i prirodoznanstvena pitanja u okviru Matice hrvatske u Tuzli. Nije slučajno što je u naslovu ovoga, više književno-jezičnoga, časopisa pridodat i onaj dio koji se odnosi na priloge iz prirodoznanstvene oblasti. Tuzla je, naime, sveučilišni centar koji je u svojim temeljima imao fakultete koji nisu iz humanističkih ni društvenih oblasti. U jednome industrijskom gradu, vlast je, razumljivo, forsirala naobrazbu potrebnoga kadra za unapređenje rudarsko-tehnološke, a kasnije i elektrotehničke pa i medicinske struke. Tek potkraj XX. stoljeća, u Tuzli se osniva filozofski fakultet i tako se, uz niz novih studijskih sadržaja, zaokružuje potrebna cjelina jednoga mladoga sveučilišta.

Iz sadržaja je dosadašnjih brojeva Gradovrha vidljivo da su brojniji prilozi na književno-jezične i društvene teme. Ono što je uredništvu časopisa važno - u svakom broju imamo nekoliko radova iz prirodoslovnih oblasti. Časopisi iz ovih oblasti u Tuzli su, očekivano, brojniji pa se suradnici, jednostavno rečeno, razvrstavaju. Živimo u nadi da će se broj priloga prirodoznanstvenih sadržaja, proširenjem ugleda Gradovrha, povećati.

U osmome broju časopisa nema bitnih odstupanja od uobičajene tematike: jezik, književnost, povijest, pedagogija, sociologija, publicistika i ekologija. Što se jezikoslovnih tema tiče ima radova iz b/h/s jezika, ali i tema iz drugih kontaktnih jezika.

Autori radova sa sveučilišta iz Sarajeva (A. Šehović), Zagreba (I. Barišić i M. Pađan), Zenice (N. Mujkić), Osijeka (N. Puškar, B. Aljukić), Brčkog (A. Džibrić) ulaze u krug redovitijih suradnika i svojim prilozima, uz priloge kolega sa Tuzlanskoga univerziteta, pridonose kvaliteti i raznovrsnosti sadržaja ovoga broja.

Ima tema iz starije književnosti (M. Pađan), povijesti jezika (M. Nikolić i A. Džibrić), ali su prilozi sa suvremenim sadržajima brojniji. Iz književnosti: prilozi A. Verlašević, D. Alihodžića, N. Mujkić, a iz jezika, A. Šehović, A. Mustafi ć, te prilozi B. Aljukića, M. Fazlić, kao i A. Bašić i I. Tokić, te A. Halidović, M. Jokić, S. Rakovac i J. Musić.

Priloge iz pedagogije potpisale su I. Milosavljević i D. Marković (metodika), iz publicistike je radove poslao I. Barišić, iz povijesti A. Salihović, a iz sociologije S. Vukadinović.

Na ekološku temu pisala je M. Grlić.

Tri su zanimljiva prikaza: A. Kujundžić iz područja likovne umjetnosti, N. Puškar i O. Jašić, s područja književnosti.

Fra P. Matanović je u našoj arhivi pronašao zanimljiva ratna svjedočenja, od kojih je jedno potpuno privatno svjedočenje ratnoga putovanja Bosnom, za koje je autor zamolio da se blagovremeno objavi.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a prilozi na engleskome jeziku objavljeni su u originalu.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište IX, br. 9, studeni 2012.

Ipak je sretna, stoga je Bosnom Srebrenom zvana
Bezbrojnim dobrima čak priroda obasu nju.

Blaž Josić, Elegije, 547-548

Gradovrh, i pored svih kriza, i materijalnih i duhovnih, traje već devet godina. A trajanje je jedan od znakova vrijednosti. Kada Ogranak Matice hrvatske u Tuzli govori o svome kontinuitetu i svome radu na promicanju književnih, jezičnih, društvenih i prirodoznanstvenih pitanja, onda, kao najvrjedniji plod toga rada, navodi baš Gradovrh.

Od osmoga broja do danas urađen je veliki posao i nisu slučajno baš ovi Josićevi stihovi u podnaslovu Uvodnika za deveti broj Gradovrha.

U rujnu je održan VI. Međunarodni Festival ogranaka Matice hrvatske. Kako je Tuzla bila domaćinom, jedan od sadržaja bio je i okrugli stol pod nazivom Franjevci u našim kulturama. Stol je održan u Srebrenici, a uvodničar je bio fra Ivan Nujić. Govorio je o fra Jurju Dragišiću, renesansnom franjevcu, rodom iz Srebrenice. U ovome broju Gradovrh donosi to fra Ivanovo izlaganje.

Inače, Festival je ove godine podcrtao značenje i ulogu, ne samo franjevaca u Bosni i Hercegovini, nego na poseban način, mjesto Srebrenice u našoj hrvatskoj povijesti. Srebrenica je naše prezime, poznati je slogan fra Petra Anđelovića i dio sadržaja ovogodišnjih susreta bio je na tom fonu. Prof. Adib Đozić s Tuzlanskoga sveučilišta (sudionik Okrugloga stola!), predložio je da se održi jedan simpozij posvećen fra Jurju Dragišiću, a s Festivala je prema općinskoj vlasti Srebrenice upućen prijedlog da se jedna ulica u tom našem zlosretnom, dragom gradu nazove fra Jurjevim imenom.

Ovaj broj Gradovrha ima, pored brojnih priloga iz jezika i književnosti, i priloge na filozofske, pedagoške, psihološke, sociološke i teološke teme.

Tu su i dva prikaza. Jedan od njih, iako prikazuje sadržaj iz sedamdesetih godina, vrlo je aktualan. To je prilog M. Nikolić Na putu k strukturama jezika, Radovana Šoljića.

Autor je drugoga prikaza, Orhan Jašić i koautor (s Željkom Kaluđerovićem, profesorom s Novosadskoga univerziteta) jednoga zanimljivog priloga pod nazivom Poimanje smrti među studentskom populacijom Univerziteta u Tuzli. Rad je bioetički, mogao bi biti i filozofski ili religiološki, ali smo ga mi prokrustovski nategnuli u teološki tekst. Jer on to, u neku ruku i jest.

Među radovima iz jezikoslovlja ima priloga na engleskom i njemačkom jeziku, a ono što je novina su dva rada s područja španjolskoga jezika.

Rad pod naslovom *Haiti Bajgorić, epski pjesnik iz Stoca,* uvršten je zato što pripada jednoj grupi sadržaja koji su se pojavili u novije vrijeme kao interes na Katedri za narodnu književnost Univerziteta u Tuzli. Profesor Mirsad Kunić, za svoga studijskog boravka na Harvardu, otkrio je niz pjevača i tekstova s naših područja čija su djela pohranjena u toj prestižnoj američkoj knjižnici. Ne ulazeći u procjenu umjetničke vrijednosti ovih uradaka čini se važnim zabilježiti da je ovaj tip usmenoga, narodnog stvaralaštva zanimljiv i pohranjen na Harvardu!

U ovome vremenu kada se jezik u Bosni Hercegovini naizgled nikoga ne tiče, u *Gradovrhu* objavljujemo rad koji govori baš o pokušaju artikulacije jednoga problema koji nije mali, a rješava se nestručno i nespretno, daleko od očiju struke. Prilog ima naslov *Zaštita ljudskih prava; Pravna regulativa u oblasti jezika u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine.* U cijeloj zemlji ili nema jezične politike ili je loša, a Brčko Distrikt je posebno loš uzor. Međunarodna zajednica (ma što to značilo!) koja je sudionica spomenute *pravne regulative,* zadovoljna je aktualnim stanjem, ali sa stajališta jezikoslovne struke, problem je riješen rogobatno i bez konzultacije sa stručnjacima. Političari su arbitrirali i u ovoj oblasti kao što su uredili i sve oblasti u složenim bosanskohercegovačkim (a osobito bosanskim!) životnim uvjetima.

Pored novih imena (Edina Spahić, Mirela Tosunbegović, Aldina Šerifović, Alma Jukan, Sanja Tunjić, Elvis Vardo, Manda Habul i Željko Kaluđerović) u devetom broju *Gradovrha* ima i priloga uglednih suradnika koji prate časopis iz broja u broj i svojim sudjelovanjem (p)održavaju razinu koju *Gradovrh* želi zadržati (Srđan Vukadinović, Amela Šehović, Marijana Nikolić, Adnan Tufekčić, Romeo Knežević). Jedan je broj suradnika počeo u Gradovrhu objavljivati kao mladi magistri znanosti, a u međuvremenu su doktorirali ili su na putu da taj proces privedu kraju (Selma Veseljević-Jerković, Demir Alihodžić, Nadira Puškar-Mustafić, Almir Mustafić, Orhan Jašić, Azra Bešić, Maida Mujčić, Ivica Tokić i Julijana Kovačević). Neki od njih su na doktorskim studijima u inozemstvu (Austrija, Švicarska, Hrvatska), a većina je na bosanskohercegovačkim sveučilištima.

Na poseban način ističemo prilog Bojana Crnogaće iz područja tehnologije. U ovome broju to je jedini rad iz prirodoznanstvenih oblasti. Teško nalazimo suradnike za te oblasti pa uredništvo *Gradovrha* ozbiljno razmišlja da se časopis profilira u potpunosti za književno-jezična i društvena pitanja.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a prilozi na engleskome i njemačkom jeziku objavljeni su u originalu.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište X, br. 10, studeni 2013.

Djela spremno narod pripovijeda predaka svojih
Očinske svetinje svak proslavlja rado uz saz.

Josić, Elegije, 107-108

Jubilarni su brojevi povodi za svečane skupove i prisjećanja. Svečani broj časopisa u ovome vremenu i na ovome prostoru višestruko se slavi. U godinama kada nam se u domovini zatvaraju važne kulturne i povijesne institucije, kada se gase važni časopisi, a knjige niču bez kontrole i ozbiljnih recenzija (tko ima novaca, izdaje knjigu!), i kada, unatoč tomu, jedan časopis traje 10 godina, onda zbilja treba proslaviti. Netko može reći - šta je deset godina trajanja u životu jednoga časopisa koji ima namjeru biti ozbiljan!

Mi u Ogranku Matice hrvatske u Tuzli svjesni smo što to za nas znači. Ovih smo dana izdali jedan izvanredni broj u kojemu smo skupili sve priloge koje su objavljivani u dosadašnjim izdanjima, a tematski su vezani za Tuzlu. To je bio napor koji se pokazao punim pogotkom. Tuzlaci su nas obasuli pismima pohvale. Nema potrebe za skromnošću, pogotovo u ovakvim prigodama.

Deseti Gradovrh neće se formom razlikovati od ranijih brojeva. U nizu priloga, od kojih je najveći broj onih iz jezika i književnosti (na hrvatskome, bosanskom, srpskom, engleskome i njemačkom), želim istaći prilog fra Stjepana Pavića koji govori o važnome arheološkom otkriću na području Gornje Skakave. Toponim u narodu poznat kao Zidine poslužio je fra Stjepanu kao naslov spomenutoga teksta. Najnovija iskopavanja donijela su neočekivane arheološke nalaze koji unose novo svjetlo u prostor koji nije privlačio pozornost stručnjaka u mjeri u kojoj to zaslužuje.

I još je jedna novost: prilozi iz bioetike. Interdisciplinarnost ove discipline obuhvaća područja filozofije, znanosti, teologije, umjetnosti i politike.O znanosti o životu i nauku o ćudoređu,u Gradovrhu pišezagrebački teolog. T. Smiljanić uprikazu knjige Ramóna Lucasa *Bioetika za svakoga.* Priloge iz medicinske bioetike potpisale su ugledne sveučilišne profesorice, N. Mladina iz Tuzle te dvojac S. Rađenović V. Jeremić iz Beograda.

Gradovrh 10 ima samo jedan prilog na temu o Tuzli. To je tekst A. Salihovića o tuzlanskoj historiografiji vezanoj za osmanski period.

U ovome *Gradovrhu* bismo se trebali zahvaliti članovima redakcije i brojnim suradnicima, od kojih se, po broju priloga izdvaja S. Vukadinović. Prof. Vukadinović najčešće piše na teatrološke i sociološke teme, a u *Gradovrhu* 10 objavljujemo prilog *Stabilno društvo i sadržinsko razumijevanje između znanstvene i ekonomske podstrukture.*

Među brojnim suradnicima čije uratke, izvorne, stručne i znanstvene, objavljujemo u desetome broju *Gradovrha,* velik je broj mladih znanstvenika čije vrijeme tek dolazi. Ovaj je časopis otvoren za svakogodišnje publiciranje njihova znanstvenoga truda i doprinosa.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

JUBILARNI BROJ GRADOVRHA 2013.

Tuzla u Gradovrhu: Desetljeće Gradovrha u Tuzli

Deset je godina od prvoga broja Gradovrha, časopisa ogranka Matice hrvatske u Tuzli. Što god pomislim mudro napisati o toj obljetnici, nametne mi se jedna uobičajena, stara fraza: K'o da je jučer bilo!

Uvodnike smo započinjali stihovima vezanim za naš kraj, čiji su autori naši stari pisci, u prvome redu domaći pisac, latinist fra Blaž Josić čiju je poeziju preveo fra Stjepan Pavić. Mogli bi nam prigovoriti za anakronost, ali, mi bismo se mogli braniti da je i naslov takav:

Možda li drevni sjaj preosta Solima onaj.

Gradovrh I, fra B. Josić, Elegije, 325

Napokon i tebi zborim, o nekoć beskrajno slavna Bosno,
položaj svoj vrati i uzdigni već.

Gradovrh III, fra B. Josić, Elegije, 27-28

Mada za dom je slatko mrijet, a i velika dika,
Živjet za dom je svoj slađe i dičnije, mnim.

Gradovrh V, fra B. Josić, Elegije, 409-410

Bosanska muza sja na tronu blistavu sjedeć,
Ali joj lice bje suzama prekrito sve.

Gradovrh VII, VIII, fra B. Josić, Elegije, 409-410

Ipak je sretna, stoga je Bosnom Srebrenom zvana Bezbrojnim dobrima
čak priroda obasja nju.

Gradovrh IX, fra. B. Josić, Elegije, 547-548

Ono što je najbolje u svim nacionalnim kulturama plod je tuđih kalemova

Gradovrh II, A. G. Matoš

Ni ti, Bosno, ne daj da tuga srce ti skrši

Gradovrh IV, fra J. Kovačević

U prvome smo broju objasnili čitateljima izvan katoličko-hrvatskoga kruga župe Soli, što je Gradovrh i zašto takvo ime časopisu.

Toponim Gradovrh danas je šumom obraslo brdo u tuzlanskome predgrađu Solina. Temeljem skromno očuvanih podataka, zna se da je na ovome lokalitetu, od prve polovice16. do kraja 17. stoljeća, postojao franjevački samostan Seu Salinae superior, posvećen Gospinu uznesenju. Kao i druge građevine u Solima i Gradovrh je prvobitno bio sagrađen od drveta, a poslije tursko-mletačkoga rata od zemlje i šepera.

Iseljen je 1688. godine. Kada je, polovicom osamnaestoga stoljeća fra Pavo Dragičević posjetio župu Soli, zapisao je: „(...) da se na nekom brdovitom, posve zapuštenom mjestu nalaze goli tragovi crkve, uz koju je bio samostan Gradovrha. I od tada se on u Bosni više i ne spominje osim u pričama rijetkih staraca i u imenu nekih fratarskih njiva.“*

Godine 2013. franjevci su od novih vlasnika otkupili zemljište „nekih fratarskih njiva“, lokalitet na kojemu je stajao samostan Gradovrh.

Evo nekoliko ulomaka iz Uvoda u proteklih deset godina:

Blažu Josiću posvećen je i prilog fra Stjepana Pavića, koji je ove godine bio u Tuzli za Dane Matice hrvatske, o čemu je u Vijencu (Novine MH za književnost, umjetnost i znanost, br. 281, Zagreb, 9. prosinca 2004.) dr. Željka Čorak napisala: „(...) Josićeva je poezija, prije ovog objavljivanja, prvi put čitana na Danima Matice hrvatske u Tuzli, 15. listopada ove godine. Bili su to i prvi Dani Matice hrvatske u Tuzli, manifestacija koja je intenzivno i dostojno učinila prisutnom hrvatsku kulturnu instituciju što nam je mnogo puta bila duhovna država. Prisutni su bili i članovi središnje uprave iz Zagreba, među njima potpredsjednik Matice hrvatske Stjepan Sučić.

Fra Stjepan Pavić održao je predavanje o fra Blažu Josiću, a mladi članovi istoimene scenske skupine, Bobana Mitrović, Jelena Jugović, Ivica Kovačević, Jurica Šuster te profesor Alen Matošević, s mnogo su uživljenosti svladali sve teškoće čitanja latinske metrike (...)“ Tako Željka Čorak, povjesničarka umjetnosti i prevoditeljica, članica Glavnoga odbora MH, u Uvodniku prvoga broja *Gradovrha.*

U drugome *Uvodniku* objavili smo nekoliko snažnih poruka koje su nam poslali ljudi do kojih u *Gradovrhu* držimo:

Uzoriti g. Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski:

„(...) Istinski me obradovao dar Vašeg dragog časopisa-prvijenca koji nosi lijepo i značajno ime *Gradovrh.*

Želim najprije zahvaliti cijenjenom uredništvu časopisa za dar časopisa i toliko bogatstvo koje su nam u njemu pružili. Hvala vam za ljubav koju ulažete kako bi se očuvalo sve ono što je lijepo i što nas uzdiže prema visinama. Neka dobri Bog prati sve vas i vaša nastojanja oko očuvanja naših stoljetnih korijena (...)“

Fra Andrija Zirdum, umirovljeni profesor Franjevačkoga teološkog fakulteta u Sarajevu:

„(...) Ugodno sam iznenađen i pojavom i sadržajem! (...) Već prvi broj pokazuje kako su - u lijepom tuzlanskom kraju - kultura i civilizacija, taj rasplamsaj duha, bili ključ života. Otkrivanjem i objavljivanjem njihovih tragova, nadam se, rast će i dalje svijest naroda i njegovih institucija (...)“

Ivo Pranjković, profesor na Filozofskome fakultetu u Zagrebu:

„(...) Prvi broj ogranka Matice hrvatske u Tuzli pod prelijepim naslovom Gradovrh pročitao sam s velikim zanimanjem i zadovoljstvom. Vama kao glavnoj urednici i svim vašim suradnicima od srca želim da i svi ostali brojevi toga časopisa budu na razini prvoga broja (...)“

Darija Gabrić-Bagarić, znanstvena savjetnica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu, dugogodišnja predratna profesorica na Filozofskome fakultetu Univerziteta u Sarajevu:

„(...) Čestitam jer jako dobro izgleda, raznovrstan je i mislim da ima budućnost (...) želim vam još mnogo brojeva (...)“

Fra Marko Karamatić, profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu:

„(...) On je lijepo i kulturno iznenađenje već stoga jer se radi o izdavačkom prvijencu ogranka MH u Tuzli, pothvatu koji zaslužuje pozornost ne samo na lokalnoj ili regionalnoj razini. On to potvrđuje ponajprije svojim raznolikim sadržajem kao i izborom

suradnika kojih imena jamče solidnu intelektualnu razinu ove publikacije. Želio bih da časopis Gradovrh bude i ostane svjetiljka na gori koja će svijetliti svim ljudima bez obzira kojem duhovnom, kulturnom ili nacionalnom krugu pripadaju (...)“

Zadovoljni što nastavljamo onako kako smo planirali, mi u Matici hrvatskoj iz Tuzle uredili smo i Gradovrh broj III.

Konačno imamo prilog pod naslovom *Pregled arheoloških iskopavanja na području lokaliteta Gradovrh* mladoga tuzlanskog arheologa Mirsada Bakalovića.To nam puno znači jer smo u projektu planirali da u svakome broju bude po neki tekst na temu *Gradovrha*.

Broj suradnika u *Gradovrhu,* na naše veliko zadovoljstvo, raste iz broja u broj. Jednako tako ovaj časopis i sadržajem postaje sve raznovrsniji. U četvrtome broju povećao se broj mladih suradnika, a ima i onih koji su *Gradovrhu* ostali vjerni od prvoga broja.

Kao što smo željeli, broj suradnika u *Gradovrhu* izvan granica Bosne i Hercegovine proširuje se i izvan regije. Od velikoga broja znanstvenika sa slavističkih katedara diljem Europe dobili smo pisma potpore, želje da časopis izlazi češće kao i obećanja za suradnju u narednim brojevima.

Gradovrh traje i sve više postaje prepoznatljiv kao časopis mladih znanstvenika. Da nije nekoliko vjernih suradnika čije priloge čitamo iz broja u broj, mogli bismo reći da su u ovome, petom broju časopisa najvećim dijelom nova imena.

U osmome broju časopisa nema bitnih odstupanja od uobičajene tematike: jezik, književnost, povijest, pedagogija, sociologija, publicistika i ekologija.

Gradovrh, i pored svih kriza, i materijalnih i duhovnih, traje već devet godina. A trajanje je jedan od znakova vrijednosti. Kada Ogranak MH u Tuzli govori o svome kontinuitetu i svome radu na promicanju književnih, jezičnih, društvenih i prirodoznanstvenih pitanja, onda, kao najvrjedniji plod toga rada, navodi baš *Gradovrh.*

Bilo bi pretenciozno nabrajati imena svih uglednih suradnika koji su *Gradovrhu* slali svoje priloge pa im, u ovoj prigodi, želim samo zahvaliti na potpori.

Kao što je vidljivo iz naslova, redakcija je odlučila ovaj, poseban, izvanredni broj posveti temama vezanim za Tuzlu. A bilo ih je, u ovih deset godina, od arheologije, jezika, književnosti, povijesti, pedagogije, sociologije, publicistike, ekologije i sl.

Svečarski broj *Gradovrha TUZLA U GRADOVRHU, desetljeće Gradovrha u Tuzli,* upravo je pred vama, poštovani suradnici i dragi prijatelji i dobročinitelji. Hvala!

Urednica

Godište XI, br. 11, studeni 2014.

Sretna vremena Tvrtka, bana ti Kulina neću Spominjat,
kojima brz nevolje zadaše kraj.
Bogato bijaše nekoć ono u Bosni vrijeme...

Josić, *Elegije*, 111-113

Ništa se ne može dobiti spominjanjem sretnih vremena, niti predviđanjem kakva će vremena biti u budućnosti. To se posebno odnosi na ovaj prostor i ovo vrijeme. Blaž Josić je živio u drugome vremenu (Rapače kod Tuzle 1820 – Sutjeska 1868), ali na ovome prostoru. Mi danas nemamo one probleme koji su mučili njega i njegove suvremenike, ali se ne možemo pohvaliti da živimo u sretnim Tvrtkovim danima, koji se u Bosni i danas zazivaju. Naše vrijeme nije sklono poslovima kojima se bave u ogranku Matice hrvatske u Tuzli. Zato smatramo sretnom okolnost da možemo izdati 11. broj Gradovrha, našega najvažnijeg projekta.

U ovome broju koji izlazi u okviru desetih, jubilarnih Dana OMH Tuzla, po običaju ima najviše priloga na književno-jezične teme. Od ranijih suradnika, tu su radovi: Marijane Nikolić, Polivalentnost funkcionalnih stilova u jeziku Dobroga pastira; Nadire Puškar-Mustafić, Prikaz fizičkog nedostatka junaka u suvremenoj biografskoj američkoj drami; Ivice Tokića i Alme Halidović, U Svijetlu reklame i reklamnog oglasa i Demira Alihodžića, The Place of the English Language in Post-Colonial Caribbean Literature.

Novi suradnici su: Sead Nazibegović i Izet Beširović, *Filološki i lingvističko-metodički rad Nikole Simića:Udžbenička literatura u postkalajevskom periodu ili Raskid s bosanskom lingvometodičkom školom* te *Metodika nastave pravopisa i pravogovora*; Dubravko Jakić, *Normativno stanje u romanu* Liber memorabilium *Ivana Lovrenovića*; Sanja Tunjić, *Sintaksičke funkcije imeničkih fraza u njemačkom jeziku* i Sanel Hadžiahmetović Jurida, *The Language of Information Technology: Figurative Use of Computer Terms.*

Prilozi iz muzikologije su: Gabriela Petrović, (*Un-)Moglichkeiten einer musikalischen Karriere für Frauen im 19. Jahrhundert: Mathilde Wesendonck: Muse, Kritikerin, Partnerin und ihre Wesendonck - Lieder te Kurzer Ausschnitt aus der wissenschaftlichen Arbeit zum Thema Musik und Gender - Über die Frauenrolle in den Massenmedien* i Jasmin Mujanović, *Struggles Against Global Racism in Selected American Music Production (Blues) in The Period of The 1960s - 1990s*.

Radovi o kazališnoj umjetnosti: Baisa Bakin i Maja Hrvanović, *Performans i apstraktna vizualizacija arhetipske simbolike kubusa* i Srđan Vukadinović, *Posttranzicijski kazališni izazovi i produkcijska forma*.

Marko Tulije Ciceron: Drugi govor protiv Gaja Vera, V, 41-100, prijevod je Alena Matoševića, a od priloga iz književnosti objavljujemo: *U čovjeku uvijek živi dijete*, Zlatka Dukića (odlomak iz neobjavljenoga romana *Dijete*), *Beograd*, Osmana Puškara (odlomak iz neobjavljenoga romana Šifra Beograd) i Markovića, Omera Mešića (pripovijetka iz zbirke *Geometrija srca*).

Prilozi iz sociologije su: Društve*na preduzeća i mjerenje njihovog društvenog utjecaja*, Fehrata Hrustića i *Mapiranje kategorije roda u razvoju preduzetništva*, Mirjane Popović.

Radovi iz zemljopisa: *Razvoj ideje turističke valorizacije kanjona Drežanka*, Snježana Musa, Dario Šakić, i *Drvo kao gorivo*, Bojana Crnogaće.

Iz arhive je prilog što ga je priredio fra Petar Matanović, ulomak iz jedne fratarske bilježnice, Iz ostavštine fra Miroslava Miloševića, bivšega župnika rimokatoličke župe Rođenja BDM, Ulice kod Brčkog

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svima onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XII, br. 12, studeni 2015.

Poznamo mi doduše sudbinu žalosnu Bosne,
Kojim načinom sve nemilo satrto bje.
Znamo da stanje Bosne u sve se bjednije mijenja.

Josić, Elegije, 543-555

Dvanaesti broj Gradovrha izlazi u godini u kojoj je manifestacija Dani Matice hrvatske Tuzla 2015 materijalno minimalno podržana samo od Grada Tuzle i Vlade TK, ali ta sredstva jedva su dostatna za cijenu uređenja i tiskanja časopisa. Zato sam za moto ovogodišnjega uvodnika uzela baš ove Josićeve stihove. Da se prisjetimo: Fra Blaž se Josić rodio 1820. u Rapačama kod Tuzle. Naš suvremenik, fra Stjepan Pavić, pišući o tom velikom europskom latinistu, u prvome broju Gradovrha, napisao je: „Bio je zauzet za opće dobro bosanskoga puka".

Ništa se, dakle bitno, od tih dalekih dana, nije promijenilo u našoj zemlji, osim što nemamo nekoga tko bi se, poput fra Blaža, zauzeo za opće dobro bosanskoga puka. MH iz Tuzle je taj bosanski puk pa bi možda...

Maštu nastranu, ovaj broj ipak izlazi, dobrotom i vjernošću svojih članova redakcije i onih koji nam šalju svoje priloge. Objavljuju stari suradnici (S. Vukadinović, I. Beširović i S. Nazibegović, V. Djedović, S. Hadžiahmetović-Jurida i suradnici, D. Alihodžić, S. Tunjić, G. Petrović, S. Porobić i M. Hrvanović, A, Matošević, F. Hrustić i B. Crnogaća), ali ima i novih: i izvornih i stručnih i znanstvenih (D. Jakić, E. Bajraktarević, G. Banović, A. Pejčinović, N. Avdibašić-Vukadinović, Š. Ešić, I. Divković i M. Mirković-Hajdukov)

Uobičajeno je da je najviše priloga iz oblasti jezika i književnosti pa je tako i ovaj put. Prvi put nemamo nekoga autora-franjevca, ali su zato prilozi G. Banović (o *Ispovjedaoniku* fra Stjepana Matijevića Solinjanina) i A. Pejčinovića (o ljetopisima fra Nikole Lašvanina, fra Marijana Bogdanovima i fra Bone Benića).

U XII. broju *Gradovrha* objavljujemo poeziju dvojice nagrađenih pjesnika iz naše sredine. Šimo Ešić poslao je poeziju iz knjige *Izmislionica u selu Pričevac* koja je 2013. nagrađena Godišnjom nagradom Društva pisaca BiH, a Igor Prvi put nemamo nekoga autora-franjevca, ali su zato prilozi G. Banović (o *Ispovjedaoniku* fra Stjepana Matijevića Solinjanina) i A. Pejčinovića (o ljetopisima fra Nikole Lašvanina, fra Marijana Bogdanovića i fra Bone Benića).

U XII. broju *Gradovrha* objavljujemo poeziju dvojice nagrađenih pjesnika iz naše sredine. Šimo Ešić poslao je poeziju iz knjige *Izmislionica u selu Pričevac* koja je 2013. nagrađena Godišnjom nagradom Društva pisaca BiH, a Igor Divković, ovogodišnji autor godine IK *Bosanska riječ* iz Tuzle, izbor pjesama iz knjige *Latino Bizantino.*

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Divković, ovogodišnji autor godine IK *Bosanska riječ* iz Tuzle, izbor pjesama iz knjige *Latino Bizantino.*

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XIII, br. 13, studeni 2016.

Porad suprotnih bura tetura sudbina naša:
Skilu izbjegne l' tko, često je Haribda tu.

Josić, *Elegije,*360-361

Kad u ovome vremenu i ovome prostoru dođete/dogurate do trinaestoga broja godišnjaka kvalitete koju smo, nekad uspješnije, nekada manje uspješno, svih ovih godina nastojali održati, od sada većdaleke 2004, onda možete odahnuti i reći jednostavno: hvala Ti Bože! Naravno, ako, uz to imaš sredstva za tehničko uređenje i tiskanje!

U Matici hrvatskoj Tuzla ove smo godine indeksirali Gradovrh u međunarodnoj bazi elektronskih časopisa, Central and Easter European Online Library (CEEOL), Frankfurt am Main. Ti se podaci mogu se čitati na linku: https//www.ceeol.com/search/journal-detail?id = 1243. Naredne se godine namjeravamo upisati u još neke baze elektronskih časopisa i tako našim suradnicima osigurati referentnost priloga koja im je potrebna za napredovanje na znanstvenom putu. U XIII. broju Gradovrha objavljeni su radovi iz književno-jezičnih oblasti, metodike, muzikologije, prava, psihologije, sociologije i teatrologije. Od Pavla Posilovića, preko Ćire Truhelke, do Ive Andrića, Vesne Parun, Ivana Raosa, Skendera Kulenovića, čitava je jedna kvalitetna paleta književno-jezičnih uradaka.

Identitet bosanskohercegovačkoga muškarca rijetko je promatran kao jedinstven identitet, a najčešće je obrađen kao „trogrba deva". Vahida je Djedović osobine koje Bosanca čine onim što jest upratila kroz stoljetna pripovijedanja.

Ove je godine, u okviru Dana MH u Tuzli obilježena obljetnica preminuća W. Shakespearea i M. de Cervantesa. Prilog iz teatrologije, stalnoga *Gradovrhova* suradnika, Srđana Vukadinovića, profesora sa UNTZ, na tragu je onoga što je Matica ove godine prezentirala uz pokroviteljstvo Ambasade Kraljevine Španjolske u Sarajevu.

Ostali su prilozi autorski radovi mladih znanstvenika koji u *Gradovrhu* nalaze prostor za afirmaciju vlastitih znanstvenih istraživanja, a među njima je i rad G. Petrović, sa Universität Wien.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XIV, br. 14, lipanj 2018.

Znamo da stanje Bosne u sve se bjednije mijenja

Josić, *Elegije*, 545

Četrnaesti broj Gradovrha izlazi u prvom dijelu godine jer imamo namjeru u 2018. izdati dva broja. U vremenu kada se gase časopisi s velikim proračunima, razvikanijih naslova pa i s određenim tradicijama, bit će to stanoviti podvig Ogranka Matice hrvatske iz Tuzle. Pogotovo što smo do sada izlazili kao godišnjak i činilo nam se da nikada nećemo postići željeni cilj – izaći više puta u godini! Većina su suradnika mladi autori s UNTZ-a. Samo je rad iz muzikologije sa Universität Wien.
Ima i profesora i stručnjaka izvan sveučilišta, ali prava je misija časopisa ostvarena, ako u njoj objavljuju mladi ljudi, koji su na znanstvenome putu. Književno-jezične teme su i u Gradovrhu XIV. najbrojnije. Priloge iz jezika i književnosti poslalo je devet suradnika. Dio je radova na njemačkome i na engleskom jeziku.

U nazad nekoliko brojeva objavljivani su samo znanstveni, stručni i izvorni radovi, a nije bilo ni poezije ni proze. Već smo pisali o tome da u redakciji imamo stav da se objavljuju samo nagrađivani tekstovi. U ovome broju je monodrama Katarina Kotromanić-Kosača, posljednja bosanska kraljica koja je dobila nekoliko domaćih i regionalnih nagrada.

Uočljivi su brojniji prilozi iz oblasti filma i teatra. Ima ih četiri. Zanimljiv je rad mlade znanstvenice G. Andrejaš, s Dramske akademije UNTZ: *Bosanskohercegovačka kazališna produkcija na Festivalu MESS sa naglaskom na djela južnoslavenskih autora*.

Iz psihologije su dva priloga, a iz muzikologije, demografi je i pedagogije po jedan. Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.

Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine. U ovome broju, na poseban način zahvaljujemo Gradu Tuzli, bez čije potpore ne bi bilo Gradovrha XIV.

Urednica

Godište XV, br. 15, ožujak 2019.

Ni ti, Bosno, ne daj da tuga srce ti skrši,
Nego želje svom Ocu veledušnom poj!

J. Kovačević, *Genetlijakon, 108-109*

Gradovrh je godišnjak i tako će biti. To je realna slika stvarnosti i tako će, do daljnjega ostati.

U prošlom uvodniku imali smo nadu:

Četrnaesti broj Gradovrha izlazi u prvom dijelu godine jer imamo namjeru u 2018. izdati dva broja. U vremenu kada se gase časopisi s velikim proračunima, razvikanijih naslova pa i s određenim tradicijama, bit će to stanoviti podvig Ogranka Matice hrvatske iz Tuzle. Pogotovo što smo do sada izlazili kao godišnjak i činilo nam se da nikada nećemo postići željeni cilj – izaći više puta u godini!

Evo petnaestoga broja koji izlazi u 2019, a ne (najavljeno!) u 2018! Da je bilo sreće, sada bismo izlazili 16. put. Namjera nije realizirana! Nema najavljenoga „podviga" pa, skrušena srca i sabrane pameti, priznajemo – zaletjeli smo se. Vrijeme i prostor (baš tako doslovce!) nam nisu naruku i nećemo više imati neostvarive planove. Dabogda da izlazimo i svake godine, trebali bismo biti zadovoljni.

Nije neskromno pogledati unatrag 14 godina, pogledati Monografiju i jubilarni broj *Tuzla u Gradovrhu*, pa „dići Bogu ruke" i reći – Hvala Ti! Baš tako! Nema mjesta kukanju i žalopojkama, ali, kada bismo kome pričali u kakvim uvjetima radimo, ne bi nam vjerovali. Nepodržani i nepoduprti ni s jedne strane, prepušteni sudbini i nafaki, blagoslovu i čudesima, skromnim zahtjevima suradnika, redakcije, recenzenata i lektora.

Gradovrh XV. ima priloge iz raznih oblasti, manje-više, uobičajenih u prethodnim brojevima.

Književno-jezične su teme i u *Gradovrhu* XV. najbrojnije. Priloge iz jezika i književnosti poslalo je osam suradnika. Dio je radova na njemačkome i na engleskom jeziku.

Već smo pisali o tome da u redakciji imamo stav da se objavljuju samo nagrađivani tekstovi. ili prilozi etabliranih umjetnika. U ovome broju imamo pripovijetke/crtice Ive Mije Andrića.

Iz psihijatrije objavljujemo jedan prilog, a iz filozofije, muzikologije, kazališta, pedagogije i socijalnoga rada, po jedan.

Dugo nismo imali prilog Iz našega arhiva. Evo fra Petra Matanovića, utemeljitelja časopisa Hrvatski glasnik koji se, u prigodi obljetnice, prisjeća: *Dvadeset i peta obljetnica* Hrvatskoga glasnika u Tuzli (1992-2018). Pokretanje i sadržaj časopisa.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali.Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XVI, br. 16, prosinac 2020.

(...) *Bosna da prostiš jedna zemlja imade* (...)

Mak Dizdar, *Zapis o zemlji*

Gradovrh po šesnaesti put! Komu ili čemu?

U ovom teškom vremenu (a kad nije bilo teško!?), izdavati časopis je luksuz. Pa još kad si kokuz i kad čekaš da ti se onaj koji daje smiluje, a nakladnik ti tiska list na veresiju. Pada ti na um Mak Dizdar i njegov Zapis o zemlji i isprika „da prostiš" što je zapitani izgovara ljubopitljivome pitcu. Pada ti na um stih narodne pjesme koji si čuo od M. Vešovića: isprika siromaha zbog „neimaštine, siromaštine i babove rđave baštine":

Svašta ti pada na um, ali znaš da treba „izaći" 16. broj Gradovrha.

Treba, pa makar ga nitko ne čitao. Možda je i bolje čitanje ostaviti za neke sretnije, bolje i zdravije dane. Ako nadođu! Što veli Ivan Slamnig: „O da me bar nitko ne čita (...)"

Valja objavljivati, valja ustrajati, u dobru je lako dobar biti... Pristiglo je i ove godine dosta priloga: i izvornih i stručnih i znanstvenih radova. I to ohrabruje. Baš! Najviše iz jezika – bosanskoga, hrvatskoga, srpskog, crnogorskoga i engleskoga: Sanel Jurida, Nasiha Tobudić, Belmin Rahmanović, Indira Šabić, Fahira Alić;

Književnost: Melinda Botalić, Suada Srabović, Marijana Nikolić i Marica Petrović; Sociologija: Ivana Jokić, Robert Andrejaš; Teatrologija: Srđan Vukadinović, Gabriela Andrejaš, Robert Andrejaš, Jerko Glavaš, Sunčica Oberman-Peterka; Pedagogija: Katarina Marjanović; Teološki prilog potpisuju Orhan Jašić i Senad Ćeman; Defektologija: Katarina Marjanović; Poezija: Jagoda Iličić i Feđa Zahirović; Muzikologija: Gabriela Petrović. Jedan je broj autora iz reda onih koji su već objavljivali u *Gradovrhu,* a ima i novih imena. Čak se čini da je više novih imena.

U ovom vremenu različitih preporuka i zabrana (Covid 19!), nismo sigurni kako ćemo predstaviti *Gradovrh* 16. Kako bilo, pred nama je broj koji ohrabruje jer je spona između nevremena i vremena, časopis koji nudi ufanje/nadu da imamo snage i da smo izdanci one zemlje koja je „prkosna od sna!"

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali. Tekstove

pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XVII, br. 17, listopad 2021.

Pitao jednom tako jednoga vrli pitac neki:
A tko je ta šta je ta da prostiš
Gdje li je ta
Odakle je
Kuda je
Ta
Bosna
Rekti.

A zapitani odgovor njemu hitan tad dade:
Bosna da prostiš jedna zemlja imade
I posna
I bosa da prostiš
I hladna i gladna
I k tomu još
Da prostiš
Prkosna.

Zapis o Zemlji, Mak Dizdar

Gradovrh, iz godine u godinu očekuje hitan odgovor na pitanje o sigurnosti svoga trajanja, da prostite! U uljuđenom razgovoru nikada se ne spominje „neimaština, siromaština i babova rđava baština“, da parafraziram parafrazu Marka Vešovića.

Sve se nešto nadamo da će doći godina kada ćemo ležerno, bez grča i bez sklopljenih ruku (ne na molitvu!), ući u realizaciju časopisa koji ne želimo pustiti kraju. Ufamo se, što bi rekli naši stari, da ćemo to dočekati, a kad se to desi, svima ćemo, urbi et orbi, s radošću objaviti.

Neću više kukati. Jedne ću se godine, prkosna od sna, popeti na *Gradovrh* (brdo iznad naselja Solina, na kojemu je stajao samostan koji je ilustriran na koricama časopisa), kleknuti „na gola koljena“ i zahvaliti, onome kome treba. To će biti, vidjet ćete!

Ovaj, XVII. broj izlazi, unatoč svemu. Podržan (u zadnji čas) od Vlade TK, on će, što bi rekli loši govornici, ugledati svjetlo dana. Ide u tisak, a sredstva još nisu „legla“, ali su odobrena i – hvala Vladi!

Ima novih i otprije poznatih suradnika. Na poseban se način zahvaljujemo novim suradnicima Enisi Omazić, Maidi Dautović, Zerini Brkić, Ivanu Markešiću, Dijani Barušić, Sanji Hajdukov, Nikoli Leri, Mirzi Pinjiću i Milanu Mihajloviću.

Fahira Alić, Robert Andrejaš, Marijana Nikolić, Alisa Divković i Gabriela Petrović su suradnici čije smo priloge već objavljivali, a na to se, u dobroj maniri, kaže: zahvaljujemo se na povjerenju, pozdravljamo i ostajemo otvoreni za dalju suradnju.

Očekivano, najviše je priloga iz književno-jezičnih oblasti, zatim je tu pedagogija i psihologija, sociologija i povijest, teatrologija i muzikologija. Imamo tekstove književnika-umjetnika koji su u ovome broju prisutniji nego ikada ranije. Svi su oni potvrđeni u svojim vrijednostima, nekim nagradama i priznanjima. Ne želeći arbitrirati, rijetko smo objavljivali radove po svome ukusu i procjeni. Poštujemo mišljenja autoriteta i stručnjaka i svi umjetnički prilozi koje objavljujemo u ovome broju, zadovoljavaju postavljene kriterije redakcije *Gradovrha*.

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali. Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na engleskome i njemačkom jeziku. Jedino je Dijana Barušić prevela svoj prilog sa turskoga jezika (vjerojatno, vodeći se uvjerenjem da je među nama malo onih koji znaju turski jezik – engleski i njemački su, ipak, među nama frekventniji!).

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine.

Urednica

Godište XVIII, br. 18, studeni 2022

Novog Vam ne imam ništa dobra javiti,
a eto čut ćete što se u Bosni radi i šta sviet trpi, žalostni...

fra Blaž Josić, fra Andrija Zirdum, Pisma bosanskih franjevaca 1850. – 1870).

Prošlo je dugih preko 350 godina od kako je pisano ovo pismo fra Blaža Josića, velikoga bosanskog latinista (imamo ih na prste jedne ruke nabrojati!), Tuzlaka/Solinjanina.

Nema velike promjene u Bosni od onoga dana do danas. Bilo je, kao i u povijesti drugih zlosretnih zemalja tzv. Zapadnoga Balkana, svijetlih i manje svijetlih perioda. Danas je Bosna u onome „manje svijetlom periodu", ali ona traje, i poput drugih optimističnih dobrih duša, nada se dobru!

Pred vama je časopis Gradovrh, XVIII, jedan ozbiljan časopis koji baštini ime tuzlanskoga/solinskog lokaliteta, na kojemu se, u srednjem vijeku, nalazio franjevački samostan toga poetskog imena – *Gradovrh*.

Ovaj smo broj posvetili pokojnome, mladom fra Ivanu Kramaru, pjesniku i prijatelju! Dok je bio, baš je bio!

Ostali su dijelovi, manje-više, sličnoga sadržaja. Najveći je broj priloga, po običaju, iz književno-jezičnih tema. Ima ih pet.

Profesor Kaluđerović, na UNTZ gostujući je profesor, filozof, s Novosadskoga sveučilišta. Nema u ovoj zemlji, pa ni u Gradovrhu, filozofa. To se jako osjeti u svemu! Državom nam upravljaju inženjeri, liječnici... i slični obrazovni profili. Sociologa i filozofa nema. Da nije Ive Komšića, Esada Bajtala i Slave Kukića ne bismo imali koga upratiti da nam objasni kako stvari stoje.

Neka prof. Kaluđerovića i suradnika!

Nije bilo priloga iz metodike nastave i izvannastavnih aktivnosti. Ove discipline vapiju za stručnjacima i to se osjeti u našemu obrazovnom sustavu. Baš se osjeti! 8 Helena Kovačević i plemenitaški dvojac, Karabegović/Nazibegović, šalju žuđene priloge.

Prijatno iznenađenje je Ilija Orkić, dekan posavski i Odžački župnik.

Demografsko-povijesni uradak o župi Radunice (kod Maglaja), pravo je osvježenje u Gradovrhu XVIII. Orkić je profiliran bosanskohercegovački pisac i publicist.

Kad je došao za župnika u Radunice, Bog mu dao, bilježio je priče starih ljudi (nije imao djeda pa je to bila traumica iz djetinjstva!) i tako nam sačuvao nešto za bosansku povijesnu škrinju koja je manje-više prazna. Ljudi odlaze, govori izumiru, a mi ništa ne znamo o sebi, svojoj slavnoj (pa i kraljevskoj!) prošlosti, kao da smo repe bez korijena. Dao Bog ljudi kao Ilija Orkić da koliko-toliko očuvaju stare, mudre, bosanske priče što su nam ih naši stari znali tako dobro „pripovidati".

Mladi Bijeljinski pisac Nikola Lero napisao je pjesme o ljubavi, bolu i Bosni. Lero se ne javlja prvi put na bosanskohercegovačkoj književnoj sceni, a u Gradovrhu je ovu knjigu od 47 pjesama prikazao I. M. Andrić.

Opet imamo književne priloge. Etablirana imena (I. M. Andrić i J. Iličić) te poznati tuzlanski publicist i književnik (Duga nad Galinom rijekom, obiteljska kronika) kojega je život, stjecajem tužnih okolnosti, ponovno vratio u književnike, Tihomir Pavlović. Smrt voljene žene nije rijetka književna inspiracija. T. Pavlović, „zavetnik" Eve Lepan Pavlović, na posmrtnici je napisao: (...) *neka se tvoja mila, verujuća i napaćena duša stani u astralnom beskraju, izvan svakoga ljudskog zla i taštine!*

Kao i u ranijim brojevima, poštovali smo pravo na vlastiti izbor pa priloge pisane na različitim pravopisima hrvatskoga jezika nismo pravopisno ujednačavali. Tekstove pisane na bosanskome, srpskom i crnogorskome jeziku nismo kroatizirali, a nisu prevođeni ni tekstovi na njemačkome jeziku.

Uredništvo zahvaljuje suradnicima, dobročiniteljima i svim onima koji nas podržavaju na razne načine. U ovome broju, na poseban način zahvaljujemo Gradu Tuzli, bez čije potpore ne bi bilo *Gradovrha* XVIII.

Urednica

Godište XIX, br. 19, studeni 2023

(...) Izvrsni, Bosno, tvoji učeni ljudi, nastup cijeli im zaslûži,
njih da moja pjesma i vedar himan slavi (...)

Fra Blaž Josić, *Elegije*

Prošle je godine slavio punoljetstvo. Evo nas, hrlimo k dvadeseto broju, pa šta bude. Nema razloga da se malo ne pohvalimo u ovome 19. broju. U studenom, sada već davne 2009. godine, u devetom broju, ugledni tuzlanski pisac, koji već dugo počiva u miru, napisao je:

„*(...) Gradovrh, dakle, smjelo kroči ususret životu.Ovdje bismo mogli potegnuti onu našu omiljenu koja nam njeguje inertnost i indolenciju: Da kojim slučajem Gradovrha nema, trebalo vi ga izmisliti. Makar zvučalo i cinično, eto, na našu sreću, ne moramo ga izmišljati. Matica hrvatska, ogranak u Tuzli, priređuju, uređuju i izdaju časopis Gradovrh po pravilima vještine!*

Velika mi je i iskrena želja, da časopis Gradovrh upravo na ovaj način dugo poživi i , na opću dobrobit, potraje. Ovakav časopis u našim prilikama i kulturnim razmjerama, naprosto, nema zamjenu.“

Tako je, eto, pisao Atif Kujundžić i izrekao želju *da časopis dugo poživi i, na opću dobrobit, potraje.* Nadam se i vjerujem da nas, ispisujući svoje vječne, nebeske romane, Atif prati i raduje se našem trajanju.

Skoro redovito, u *Gradovhu* objavljujemo najviše priloga iz književno-jezičnih oblasti. Samo je dan rad na engleskom, a ostali su na jezicima srednjojužnoslavenskoga dijasustava.

Izdvojila bih rad autorskoga dvojca Nazibegović/Kahvedžić koji je posvećen uspomeni na, ove godine preminuloga profesora, lingvostilista, dr. Senahida Halilovića.

Iz teatrologije, u ovome broju objavljena su četiri priloga. Vidi se da na sveučilištu djeluje Kazališna Akademija!

Iz povijesti, sociologije, defektologije i bioetike tu je po jedan prilog.

Ponovno imamo preč. Iliju Orkića, dekana Odžačkoga, koji piće o župi Radunice (kod Maglaja!) s kraja 19. stoljeća. To je, zapravo, neke vrste, nastavak iz prošloga broja.

A prilog fra Franje Ninića o franjevačkoj tradiciji međureligijskoga dijaloga, jedino je svjedočanstvo, koje nam se čini poznato i koje živimo. Međutim, nikad kraja potrebi za ovakvim temama u našem vremenu i prostoru. Opomena svima nama je i bioetička tema grupe autora. Smeće i naš odnos prema njemu, aktualna je priča i tiče nas sve svih! Matice rođenih/krštenih, vjenčanih i pokojnih, spomenici su na stara vremena i ljude koji su zabilježeni u našim župama. Alen Matošević pisao je o župi Breške s kraja 19. stoljeća. Zanimljivo!

Bilo je brojeva kada nismo objavljivali ni jedan književno-umjetnički prilog. Samo nagrađivane. Sad je gotovo! Gradovrh se predao književnicima. Nepotkupljiva redakcija arbitrira! Evo šest priloga i – neka ih. Ovakvom časopisu, oni su kao cvjetovi koji su okačeni za ukras!

Prilozi na hrvatskome jeziku pisani su različitim pravopisima. Poštujući pravo na vlastiti izbor, ovi tekstovi nisu pravopisno ujednačavani. Radovi koji su pisani na drugim jezicima srednjojužnoslavenskoga dijasustava, nisu kroatizirani.

Urednica